НАЦИОНАЛНА СИГУРНОСТ

УПРАВЛЕНИЕ НА МЕСТНИТЕ СПОСОБНОСТИ ПРИ КОМПЛЕКСНИ КРИЗИ

ИВАН ИЛИЕВ
УНИВЕРСИТЕТ ПО БИБЛИОТЕКОЗНАНИЕ
И ИНФОРМАЦИОННИ ТЕХНОЛОГИИ, СОФИЯ, БЪЛГАРИЯ
АВТОР ЗА КОРЕСПОНДЕНЦИЯ:
9123490-1@UNIBIT.BG

Иван Владимиров ИЛИЕВ *е специалист по информационна сигурност и докторант по национална сигурност в Университета по библиотекознание и информационни технологии. Притежава магистърска степен по бизнес администрация и управление със специализация „Висш мениджмънт“ и бакалавърска степен по планиране и прогнозиране на икономическите системи от Университета за национално и световно стопанство. Професионалният му опит обхваща киберсигурността, стратегическите анализи, управлението на европейски проекти и инвестиционното планиране. Участвал е в разработването и координацията на научноизследователски и иновационни проекти, включително в областта на блокчейн технологиите. Преминал е допълнителни обучения по информационна сигурност, лидерство, международни отношения и публична дипломация*[1]

Резюме: *Предлага се модел за непрекъснатост на местните обществени функции чрез приоритизиране, проверими ресурсни ангажименти и ранно заявяване на помощ. Приложимостта му подлежи на пилотно изпитване.*

Ключови думи: *местни способности, комплексни кризи, обществени функции, непрекъснатост, ресурсни ограничения, взаимна помощ*

MANAGING LOCAL CAPABILITIES DURING COMPLEX CRISES

IVAN ILIEV
UNIVERSITY OF LIBRARY STUDIES AND
INFORMATION TECHNOLOGIES, SOFIA, BULGARIA
CORRESPONDING AUTHOR : 9123490-1@UNIBIT.BG

Abstract: *A model is proposed for maintaining the continuity of local public functions through prioritisation, verifiable resource commitments and early requests for assistance. Its applicability remains subject to pilot testing.*

Keywords: *local capabilities, complex crises, public functions, continuity, resource constraints, mutual assistance*

Ivan Vladimirov ILIEV *was born on Aug 11, 1991 in Sofia. He is an information security specialist and a PhD student in National Security Program at the University of Library Studies and Information Technologies (ULSIT). He obtains a Master's degree in Business Administration and Management, specialization in Senior Management, as well as a Bachelor's degree in Planning and Forecasting of Economic Systems from the University of National and World Economy. His professional experience encompasses cybersecurity, strategic analysis, European project management, and investment planning. He has participated in the development and coordination of research and innovation projects, including projects in the field of blockchain technologies.*

He has also completed additional professional training in information security, leadership, international relations, and public diplomacy.

Ivan Iliev speaks English language at level C1.

ВЪВЕДЕНИЕ

Едновременното прекъсване на транспорт, енергоснабдяване и комуникации поставя местното управление пред конкуриращи се потребности. Наличието на техника и секторни планове не показва само по себе си коя услуга може да продължи, за кого и докога. Изследователският въпрос е как общината да избира между допустими действия, когато ресурсите не позволяват обичайното обслужване.

Целта е да се предложи концептуален модел, свързващ обществената функция, времето за намеса и изпълнимия ресурсен ангажимент. Значението за националната сигурност се разглежда през непрекъснатостта на критичните публични функции и взаимодействието между управленските равнища, без местната оценка да се приравнява на измерване на националната готовност.

ТЕОРЕТИЧНА ОСНОВА И МЕТОДОЛОГИЯ

Разглеждани са от редица автори общността устойчивост чрез взаимосвързани адаптивни способности [1]. Териториалният модел на Cutter и съавтори насочва към значението на местните условия и взаимодействието между уязвимост, въздействие и възстановяване [2]. Тези подходи подкрепят контекстното разглеждане на способностите, но не доказват ефективността на предложения тук инструментариум.

Kapucu анализира междуведомствените комуникационни мрежи при извънредни ситуации [3]. Това е отправна точка за разбирането на общината като координатор на изпълнители с различни компетентности, а не като единствен доставчик. Рамката от Сендай подчертава управлението на риска, подготовката и споделената отговорност на заинтересованите участници [4].

Използвани са целеви документален преглед, концептуално моделиране и условна сценарийна илюстрация. Анализът последователно определя единицата за планиране, правилата за избор, условията за подкрепа и доказателствата за изпълнение. Научните постановки са разграничени от авторските проектни решения. Не са проведени анкетно проучване, интервюта или реална общинска апробация.

Обект са местните системи за предоставяне на услуги, а предмет - решенията за запазване на временно приемливо обслужване при недостиг. Предложението обхваща общински звена, оператори, договорени изпълнители и партньорски организации, без да им приписва нови правомощия.

Балканското приложение предполага съвместимост на заявките и процедурите за помощ, а не единен рисков профил. Правните режими и трансграничните маршрути подлежат на предварителна проверка.

РЕЗУЛТАТИ: МОДЕЛ НА ОБЩЕСТВЕНАТА ФУНКЦИЯ

Резултатът от концептуалното моделиране е процедура, в която единицата за планиране е обществената функция, а не отделният актив. Автомобилът е ресурс; доставката до приоритетни получатели е функция с изпълнител, маршрут и полезен срок. За всяка функция се предлага паспорт с шест полета (табл. 1).

Таблица 1. Предложен паспорт на функцията

Поле	**Минимално съдържание**
Резултат и получатели	Какво обслужване трябва да остане достъпно и за кого.
Временен минимум	Допустим ограничен режим и условия за безопасност.
Зависимости	Персонал, енергия, данни, доставки и физически достъп.
Отговорности	Координатор, изпълнители, заместници и компетентности.
Признаци и време	Наблюдаемо нарушение и момент на очакван недостиг.
Потвърждение	Доказателства за изпълнение и връщане към нормален режим.

Източник: авторско предложение.

Картата на зависимостите установява общи ограничения между услугите. Двама доставчици не се приемат за независими, ако разчитат на един склад, маршрут или захранване. Един ресурс не се отчита едновременно като свободен в няколко плана.

Разграничават се нормален, ограничен и прекъснат режим. Ограничаването се допуска само в съответствие с приложимите изисквания и компетентности. Възстановеният технически вход не означава автоматично възстановена услуга: необ-

ходимо е потвърждение от изпълнителя и информация към ползвателите.

РИОРИТИЗИРАНЕ И РАННО ЗАЯВЯВАНЕ НА ПОМОЩ

Предлага се последователно разглеждане на непосредствените рискове за живота и здравето, предотвратяването на загуба на други важни функции, потребностите на най-зависимите хора и времето до изчерпване на алтернативите. Това не е универсална точкова формула. Решението остава на компетентния орган и се съобразява с действителната обстановка.

При сходен защитен ефект може да се предпочете вариантът, който запазва повече от дефицитния ресурс и възможности за следващо действие. Минималният запис включва известното, несигурното, обсъдените варианти, решаващия орган, изпълнителя и момента за преразглеждане. Причината за неизпълнение се записва отделно от статуса на задачата.

Ресурсният ангажимент посочва готовността, оператора и срока за включване. Непотвърден ресурс не се отчита като достъпен. Договореностите не заменят правилата за възлагане, безопасност и отчетност.

Помощ се заявява преди пълното изчерпване: когато очакваното оставащо време за минимално обслужване не покрива времето за потвърждаване, придвижване и включване на подкрепата. Към оценката се добавя резерв за несигурност според условията, без да се въвежда недоказан универсален праг.

Заявката описва застрашената функция, желания резултат, последния полезен момент, достъпа и контакта за приемане. Разграничават се изпратена, приета, условно потвърдена и изпълнена заявка. Обещаната помощ не се приема за пристигнала. При промяна на потребността заявката се актуализира или отменя.

Регионалното взаимодействие изисква общ формат на заявката и проверени контакти, но не предполага еднакви институции или автоматично прехвърляне на командването.

УСЛОВЕН СЦЕНАРИЙ И ПРОВЕРКА НА МОДЕЛА

Илюстрацията разглежда измислена община с нарушени пътни връзки, нестабилни комуникации и ограничено захранване. Един автомобил е заявен за техническа проверка и за доставка до зависими получатели. Изборът се основава на последствията от отлагането и наличието на безопасна алтернатива. Не се задава предварително правилен отговор и не се отчита действителен резултат.

Пилотното изпитване следва да започне с ограничен брой функции и сценарий с ресурсен конфликт и непълна информация. След обсъждане на решенията се проверяват отделни процеси и едва след корекции - съвместното обслужване. Програмата за учения и оценяване в сферата на вътрешната сигурност (HSEEP) свързва планирането и оценяването на упражненията с последващо подобряване [5]. Предложените показатели са представени в табл. 2.

Таблица 2. Показатели за пилотно изпитване

Показател	**Начин на отчитане**
Обслужена потребност	Достигнати приоритетни получатели спрямо установените нуждаещи се.
Полезен срок	Задачи, изпълнени преди определения краен момент.
Ресурсна достоверност	Реално включени спрямо потвърдени за задачата ресурси.
Управленски преход	Време от установен недостиг до решение и изпълнение.
Коригиращи действия	Мерки, приключени след повторна практическа проверка.

Източник: авторски проект. Определят се период, знаменател и условия; при нулев знаменател показателят е неприложим.

Сравнението преди и след пилота изисква съпоставими условия. Успешното учение не доказва само по себе си причинен ефект или обща готовност на общината.

ОБСЪЖДАНЕ И ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Авторската специфика свързва паспорт на функцията, времеви прозорец и проверим ресурсен ангажимент. Ограничения са недостоверните сведения, административната тежест и замяната на обществения резултат с отчетена активност.

Предложението няма емпирично доказана ефективност. Необходими са ограничено пилотно тестване с предварителни критерии и проверка на взаимодействието преди регионално разширяване.

ИЗПОЛЗВАНА ЛИТЕРАТУРА

[1] F. H. Norris, S. P. Stevens, B. Pfefferbaum, K. F. Wyche, R. L. Pfefferbaum. Community Resilience as a Metaphor, Theory, Set of Capacities, and Strategy for Disaster Readiness. American Journal of Community Psychology, 41(1–2), 2008, 127–150. DOI: 10.1007/s10464-007-9156-6.

[2] S. L. Cutter, L. Barnes, M. Berry, C. Burton, E. Evans, E. Tate, J. Webb. A Place-Based Model for Understanding Community Resilience to Natural Disasters. Global Environmental Change, 18(4), 2008, 598–606. DOI: 10.1016/j.gloenvcha.2008.07.013.

[3] N. Kapucu. Interagency Communication Networks During Emergencies: Boundary Spanners in Multiagency Coordination. The American Review of Public Administration, 36(2), 2006, 207–225. DOI: 10.1177/0275074005280605.

[4] United Nations Office for Disaster Risk Reduction. Sendai Framework for Disaster Risk Reduction 2015–2030. Geneva: UNISDR, 2015.

[5] Federal Emergency Management Agency. Homeland Security Exercise and Evaluation Program (HSEEP). Washington, DC: U.S. Department of Homeland Security, 2020.

1. ***Иван Илиев*** е докторант в УниБИТ, София. Изследователските му интереси включват национална сигурност, киберустойчивост и управление на организационни способности.

РЕКЛАМА